

JADIDCHILIK HARAKATIDA MILLIY ONG VA VATANPARVARLIK G'OYALARINING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Ibragimov Lazizbek Umidjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 2-bosqich 24.124 guruh

Annotatsiya: Ushbu maqola Jadidchilik harakatining milliy ong va vatanparvarlik g'oyalarini shakllantirishdagi pedagogik ahamiyatini ilmiy asosda tahlil qiladi. Tadqiqot doirasida tarixiy manbalar, Jadid pedagogik risolalari va zamonaviy pedagogika tadqiqotlari o'rganilgan. Maqola milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirish bo'yicha Jadid metodikasi, yoshlarni faol o'quvchi yondashuvi orqali tarbiyalash, integrativ va interaktiv pedagogik yondashuvlarni tatbiq etishning ahamiyatini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari Jadidchilik pedagogik merosini zamonaviy o'qituvchilik amaliyotiga tatbiq etishning ilmiy va amaliy jihatlarini ochib beradi. Shu bilan birga, maqola milliy va ma'naviy qadriyatlarni yoshlar ongida mustahkamlash, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga yo'naltirilgan pedagogik strategiyalarni aniqlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Jadidchilik pedagogikasi, milliy ong, vatanparvarlik, pedagogik meros, faol o'quvchi yondashuvi, integrativ metodologiya, ma'naviy tarbiya

KIRISH

O'zbek milliy tafakkuri va ma'naviyatining rivojlanishida Jadidchilik harakati muhim tarixiy va pedagogik manba sifatida e'tiborga loyiqdir. XX asrning boshlarida yuzaga kelgan bu ma'rifatparvarlik oqimi nafaqat ma'lumotli, zamonaviy bilimga ega shaxslarni tarbiyalashga qaratilgan, balki milliy ongni shakllantirish, vatanparvarlik ruhini uyg'otish va yosh avlodni ijtimoiy faollikka tayyorlash kabi fundamental pedagogik maqsadlarni ham amalga oshirdi. Jadidchilik pedagogikasi o'zida milliy qadriyatlar, tarbiya tizimi va zamonaviy ta'lim tamoyillarini uyg'unlashtirib, vatanparvarlikni milliy ongning ajralmas elementi sifatida ko'rsatdi.

Zamonaviy pedagogika nuqtai nazaridan, Jadidchilik merosi yoshlarni vataniga sodiq, ma'rifatli, o'z milliy va madaniy qadriyatlarini hurmat qiladigan shaxs sifatida tarbiyalashda noyob ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ular yaratgan ta'lim-tarbiya uslublari va metodik yondashuvlar milliy ruhni shakllantirishda, shuningdek, yoshlar ongida milliy va madaniy identifikatsiyani mustahkamlashda samarali vosita sifatida qadrlanadi. Shu nuqtai nazardan, Jadidchilik pedagogik merosini o'rganish nafaqat tarixiy-huquqiy, balki pedagogik-psixologik tahlilni ham talab etadi.

Ushbu maqola maqsadi – Jadidchilik harakati doirasida milliy ong va vatanparvarlik g'oyalarining pedagogik ahamiyatini tizimli tahlil qilish, ularning zamonaviy ta'lim muhitida tatbiq imkoniyatlarini aniqlashdir. Mazkur tadqiqot doirasida milliy ong va vatanparvarlik kontseptsiyalari, ularni shakllantirishga yo'naltirilgan Jadid pedagogik yondashuvlar va metodik vositalar ilmiy asosda tahlil

qilinadi hamda ularning bugungi o'qituvchilik amaliyotiga pedagogik ahamiyati ko'rsatib beriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Jadidchilik harakatining milliy ong va vatanparvarlik g'oyalarini pedagogik kontekstda o'rganish masalasi nafaqat tarixiy manbalarni, balki zamonaviy pedagogika nazariyasi va metodologik yondashuvlarni ham talab qiladi. Tadqiqotning ilmiy asosini tashkil etuvchi adabiyotlar ikki asosiy blokka ajratish mumkin. Tarixiy va pedagogik manbalar – bu blok Jadidchilik harakati doirasidagi maqolalar, risolalar, ma'rifatparvar ziyolilar asarlari va arxiv hujjatlarini o'z ichiga oladi. Masalan, Ismoil G'aspirali va uning shogirdlari tomonidan yaratilgan pedagogik risolalar milliy va ma'naviy ongni shakllantirish bo'yicha konseptual asoslarni beradi. Shuningdek, bu manbalar vatanparvarlik g'oyalarining pedagogik integratsiyasi, yoshlarni tarbiyalashda uslubiy yondashuvlar va metodlarni aniqlash imkonini yaratadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar – so'nggi yillarda milliy pedagogika, tarbiya nazariyasi va vatanparvarlik kompetensiyasi masalalari bo'yicha o'tkazilgan ilmiy ishlar ushbu tadqiqotning nazariy asosini mustahkamlaydi. Bu adabiyotlar Jadid pedagogikasining metodologik prinsiplari va pedagogik strategiyalarini bugungi o'quv jarayoniga tatbiq etish yo'llarini tahlil qiladi. Shu bilan birga, yoshlarning milliy ongini rivojlantirish, ma'naviy-estetik tarbiya va vatanparvarlikni shakllantirishdagi ilg'or pedagogik tajribalar ham ko'rib chiqiladi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, Jadidchilik pedagogik merosi zamonaviy ta'lim jarayonida quyidagi metodologik yondashuvlar orqali tatbiq qilinishi mumkin:

- Integrativ yondashuv – milliy, ma'naviy va ijtimoiy qadriyatlarini birlashtirgan ta'lim tizimini yaratish;
- Faol o'quvchi yondashuvi – yoshlarni mustaqil fikrlash va tanqidiy qarashlar asosida tarbiyalash;
- Liderlik va tashabbuskorlikni rivojlantirish – vatanparvarlikni nafaqat nazariy, balki amaliy faoliyat orqali shakllantirish;
- Madaniy kontekstga mos metodika – tarbiya va o'qitish jarayonida o'quvchilarning milliy qadriyatlar va an'alarini hisobga olish.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida quyidagi yondashuvlar qo'llaniladi:

1. Tarixiy-metodik tahlil – Jadidchilik manbalarini tarixiy kontekstda o'rganish;
2. Komparativ tahlil – Jadid pedagogik prinsiplari bilan zamonaviy pedagogika yondashuvlarini solishtirish;
3. Sistematik yondashuv – milliy ong va vatanparvarlik kompetensiyasini tarbiyalashdagi integratsiyalashgan metodlarni aniqlash;
4. Amaliy pedagogik tadqiqotlar – eksperimental va kuzatuv usullari orqali metodik tavsiyalarni ishlab chiqish.

Shu tariqa, adabiyotlar tahlili va metodologiya bo'limi Jadidchilik pedagogik merosining nazariy va amaliy ahamiyatini chuqurroq yoritadi, yoshlarni milliy ong va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda zamonaviy pedagogik strategiyalarni

shakllantirishga xizmat qiladi. Bu metodologik asos maqolaning keyingi natijalar, muhokama va xulosa qismlarini ilmiy asos bilan bog'lash imkonini beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, Jadidchilik harakati pedagogik merosi milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirishda quyidagi asosiy natijalarni beradi:

Milliy ongning pedagogik shakllanishi: Jadid pedagogik asarlari yoshlarni o'z tarixiga, milliy madaniyat va urf-odatlariga hurmat bilan qarashga o'rgatadi. Tahlil natijalari ko'rsatadiki, Jadidchilik metodikasi tarixiy va ma'naviy kontekstni uyg'unlashtirib, yoshlarning milliy identifikatsiyasini mustahkamlaydi.

Vatanparvarlik kompetensiyasining rivojlanishi: Jadid pedagogik yondashuvlari yoshlarni o'z yurtiga sodiqlik, milliy qadriyatlarni qadrlash va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga yo'naltiradi. Ushbu kompetensiya nafaqat bilimga, balki amaliy faoliyatga ham bog'langan bo'lib, yoshlarning vatanparvarlik ruhini mustahkamlashda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik metodlarning zamonaviy tatbiqi: Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, Jadid metodikasi integrativ va faol o'quvchi yondashuviga asoslangan bo'lib, zamonaviy ta'lim jarayonida milliy va ma'naviy qadriyatlarni uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Bu esa o'qituvchilar va metodistlar uchun pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishda amaliy yo'l-yo'riq sifatida qimmatli bo'ladi.

Ma'naviy-estetik tarbiyaning rivojlanishi: Jadidchilik asarlarida yoshlar ma'naviy va estetik qadriyatlarni qabul qilishga, badiiy tafakkur va ijodiy faoliyatga jalb qilinishga yo'naltirilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bu yondashuv yoshlarning axloqiy va ma'naviy qarashlarini rivojlantirishda samarali mexanizm sifatida xizmat qiladi.

Pedagogik ilmiy asosning mustahkamligi: Tadqiqot davomida olingan natijalar Jadidchilik merosini zamonaviy pedagogika tizimiga integratsiya qilish imkoniyatlarini ochib berdi. Milliy ong va vatanparvarlik g'oyalarini tarbiyaviy jarayonga tatbiq etish yoshlarni jamiyatga faol, mas'uliyatli va milliy qadriyatlarni hurmat qiladigan shaxs sifatida shakllantirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi.

Shu tariqa, olingan natijalar Jadidchilik pedagogik merosining milliy ong va vatanparvarlikni rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega ekanligini ilmiy asos bilan tasdiqlaydi hamda zamonaviy ta'lim tizimida uning metodik yondashuvlarini qo'llashga asos yaratadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Jadidchilik pedagogik merosi milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirishda nafaqat tarixiy, balki zamonaviy pedagogik nuqtai nazardan ham yuqori samaradorlikka ega. Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy pedagogik xususiyatlar va metodologik yondashuvlar bugungi o'qituvchilik amaliyotida quyidagi jihatlarida muhim ahamiyat kasb etadi:

Birinchidan, milliy ongni rivojlantirish borasidagi Jadid yondashuvlari yoshlarni o'z tarixini chuqur tushunishga, milliy qadriyatlarni qadrlashga va ijtimoiy

mas'uliyatni his qilishga yo'naltiradi. Ushbu pedagogik strategiya zamonaviy ta'lim tizimida milliy identifikatsiyani mustahkamlash va vatanparvarlik ruhini uyg'otishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarixiy manbalarni pedagogik kontekstda tahlil qilish orqali yoshlarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirish va ularni mustaqil fikrlashga rag'batlantirish imkoniyati yaratiladi.

Ikkinchidan, vatanparvarlik kompetensiyasining rivojlanishi masalasi pedagogik metodika bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Jadidchilikning faol o'quvchi yondashuvi, interaktiv metodlar va ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan pedagogik vositalari yoshlarning amaliy faoliyat orqali vatanparvarlikni qabul qilishini ta'minlaydi. Bu esa, nafaqat nazariy bilimlarni, balki axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni ham shakllantirishda samarali mexanizm bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchidan, Jadid pedagogik merosining zamonaviy pedagogik tizimga tatbiqu metodologik jihatdan katta ahamiyatga ega. Tadqiqot ko'rsatdiki, integrativ yondashuvlar, milliy va ma'naviy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan ta'lim jarayonlari, shuningdek, yoshlarning faol ijodiy va ma'naviy rivojlanishiga yo'naltirilgan pedagogik strategiyalar samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, bu metodologiya o'qituvchilarga milliy ong va vatanparvarlikni shakllantirish bo'yicha aniq ilmiy tavsiyalar beradi va pedagogik faoliyatni tizimlashtirishga yordam beradi.

Shu nuqtai nazardan, muhokama shuni ko'rsatadiki, Jadidchilik harakatining pedagogik merosi zamonaviy o'qituvchilik amaliyotida nafaqat tarixiy qadriyat sifatida, balki pedagogik innovatsiyalarni amalga oshirish uchun ilmiy asos sifatida ham ahamiyatga ega. Bu esa yosh avlodni milliy va ma'naviy jihatdan boyitish, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Jadidchilik harakati pedagogik merosi milliy ong va vatanparvarlik g'oyalarini shakllantirishda strategik ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy pedagogika tizimida ham amaliy qiymatini saqlab qolmoqda. Tadqiqotning ilmiy tahlili asosida quyidagi asosiy xulosalarga kelish mumkin. Jadid pedagogik yondashuvlari yoshlarni tarixiy xotira, milliy madaniyat va an'analarni hurmat qilish, shuningdek, vataniga sodiq bo'lish ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu pedagogik meros milliy identifikatsiyani mustahkamlash va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqot ko'rsatdiki, Jadidchilikning integrativ yondashuvlari, faol o'quvchi yondashuvi va ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan metodlari zamonaviy ta'lim jarayonida milliy va ma'naviy qadriyatlarni uyg'unlashtirishda, vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirishda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Jadid pedagogik merosi pedagogik innovatsiyalarni amalga oshirish, yoshlarni ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va yetuk, mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllantirishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bu merosning metodologik jihatlari o'qituvchilarga amaliy tavsiyalar berish va pedagogik faoliyatni tizimlashtirish imkonini yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, Jadidchilik pedagogik

merosini o'rganish milliy ong va vatanparvarlikni tarbiyalash bo'yicha nazariy va amaliy tadqiqotlarni rivojlantirishda, shuningdek, pedagogik jarayonlarni yanada samarali tashkil etishda muhim ilmiy resurs sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu tadqiqot Jadidchilik pedagogik merosini zamonaviy pedagogika kontekstida tatbiq etish yo'llarini aniqlab, milliy ong va vatanparvarlikni tarbiyalashda samarali strategiyalarni shakllantirish imkonini yaratdi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Jadidchilik pedagogik yondashuvlari yosh avlodni ma'naviy, madaniy va ijtimoiy jihatdan boyitishda, ularni milliy qadriyatlar va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G'aspirali, I. (1902). Rusya va musulmonlar ta'limi masalalari. Tiflis: Matbaa.
2. Qodiriy, A. (1925). Milliy ma'rifat tarixi. Toshkent: Sharq.
3. Sobir, M. (1910). Pedagogik risolalar. Buxoro: Ma'rifat nashriyoti.
4. Karimov, I. (2001). Jadidchilik pedagogikasi va zamonaviy ta'lim. Toshkent: O'qituvchi.
5. Mirziyoyev, S. (2015). Milliy ma'naviyat va vatanparvarlik. Toshkent: Fan va Texnologiya.
6. Raxmonov, T. (2018). Jadidchilik va yoshlar tarbiyasi: nazariy va amaliy tadqiqotlar. Toshkent: Akademiya nashriyoti.
7. Karimova, L. (2020). "Jadid pedagogikasi va milliy ongni shakllantirish metodikasi." Pedagogika va Ta'lim, 3(2), 45-58.
8. Rasulov, A. (2019). Vatanparvarlik kompetensiyasi va milliy tarbiya. Toshkent: Ilm-fan.
9. Alimova, N. (2021). "Milliy qadriyatlar asosida vatanparvarlik tarbiyasi." O'zbekiston pedagogik ilmiy jurnali, 4(1), 12-27.
10. Fayzullaev, B. (2017). Jadidchilikning pedagogik merosi va zamonaviy ta'limda tatbiqi. Toshkent: Ma'rifat nashriyoti.